

329
DESEMBRE
2025

LA DEMOCRÀCIA A EUROPA: protegir-se o reinventar-se

Héctor Sánchez Margalef, investigador principal, CIDOB; **Victoria Frois**, doctoranda, Universitat de York; investigadora associada, MSCA-DN LAC-EU; investigadora visitant, CIDOB; **Javier Borràs**, investigador, CIDOB.

CIDOB
BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS

**Cofinanciado por
la Unión Europea**

Cofinçat per la Unió Europea. Les visions i opinions expressades són només les de l'autor i no reflecteixen necessàriament les de la Unió Europea o l'Agència Executiva Europea d'Educació i Cultura (EACEA). Ni la Unió Europea ni l'autoritat que atorga es poden fer Responsables.

DigiDem-EU – Digital Democracies: At the intersection between technology, democracy and rights in the EU (Conveni de subvenció 101194591).

El model democràtic de la Unió Europea (UE) està sofrint una erosió interna i atacs externs. Problemes com la desinformació o la falta de sobirania tecnològica es combinen amb l'auge de la polarització i les tendències autoritàries.

En un context de retrocs de la democràcia a escala mundial, sumat a l'entesa antieuropea de velles potències autoritàries i nous governs il·liberals, la UE es troba afeblida, i els seus ciutadans, desencantats.

Davant aquest escenari, més enllà de limitar-se a adoptar una posició defensiva, la UE s'ha de reinventar i injectar dinamisme i reformes al seu model amb la finalitat de recuperar l'atractiu tant davant la seva ciutadania com de la resta del món.

ment, els sistemes democràtics travessen una recessió global, i només un petit percentatge de població en el món viu en països que es poden considerar «democràcies plenes». Segons l'**Informe sobre la Democràcia 2025** (V-Dem Institute), al 2024, per primera vegada en dues dècades, va haver-hi més autocràcies que democràcies a escala global.

D'acord amb la majoria dels indicadors, Europa continua sent una de les regions més democràtiques del planeta. El **darrer informe anual de Freedom House** la descriu com «la regió més lliure del món», i l'**Índex de Democràcia 2024** de The Economist Intelligence Unit (EIU) arriba a una conclusió similar, i la situa per sobre d'Amèrica del Nord per segon any consecutiu. De fet, el projecte polític de la UE va prosperar en el moment unipolar: hi ha qui, fins i tot, va augurar que **el segle XXI seria el segle europeu**, de la mateixa manera que el segle XX havia estat dels estatunidencs. La UE, amb un model postnacional de governança multinivell i el seu mercat únic, enviava el senyal que el sistema funcionava i que era exportable: la prosperitat econòmica portava democràcia i, en un món més democràtic i interdependent des del punt de vista econòmic, els conflictes armats es feien menys probables. Tanmateix, en l'actualitat, ni tan sols Europa és immune a la tendència global, i les seves democràcies s'enfronten a desafiaments significatius tant per influències externes com per factors interns. L'**informe 2025 del V-Dem Institute** estima que el declivi gradual a l'Europa Occidental ha retornat la regió a nivells similars als registrats a principis de la dècada dels vuitanta del segle XX.

La democràcia liberal està en crisi. La tendència democratitzadora que va experimentar el món després de la fi de la Guerra Freda, acompanyada pel «**moment unipolar**», va arribar al seu pic l'any 2006. Des de llavors, aquella tendència **ha estat en recés**, procés que es va intensificar amb la pandèmia de la COVID-19. Cada vegada són més els països que tendeixen cap a un model de democràcies no plenes o règims autoritaris o semiautoritaris. Actual-

Els diferents esdeveniments i les crisis successives han posat en escac la visió de la UE com un bastió de la democràcia i la prosperitat material. L'ascens econòmic de la Xina ha desafiat la teoria de la modernització que establia una correlació entre creixement econòmic i democratització. També s'ha posat en dubte la teoria que la prosperitat i l'existència d'una classe mitjana fa més improbable un retrocés democràtic. La degradació democràtica experimentada a Polònia o Hongria, per exemple, malgrat el creixement econòmic registrat des que es van unir a la UE, dona bon compte d'això. A més, la **permacrisi** que envolta la UE ha posat en qüestió també la capacitat de les democràcies liberals per mantenir la seva narrativa normativa, és a dir, la capacitat de respondre a les diferents crisis mitjançant les seves institucions i la regulació.

La transició digital ha tingut una important influència en aquest procés de retrocés democràtic. En els seus inicis, Internet prometia ser una **eina de democratització** (per la seva capacitat d'albergar discussions en línia, prendre decisions, incentivar la participació ciutadana, etc.) i d'**alliberament** (en afavorir la comunicació i l'organització de moviments opositors i dissidents dins de règims autocràtics). Tanmateix, les tecnologies emergents han evidenciat que sempre van acompanyades d'una

Durant tota la seva història, la democràcia ha estat un fenomen dinàmic que ha integrat reformes i canvis a fi de poder respondre, de manera lliure i justa, als reptes del moment.

doble cara. Internet o les xarxes socials no són només tecnologies d'alliberament, sinó també eines de control i de poder geopolític. El control digital de la ciutadania es produeix tant des de l'estat com des del sector privat, moltes vegades en col·laboració entre tots dos àmbits, tal com han demostrat els casos de l'espionatge massiu de l'Agència de Seguretat Nacional (NSA) estatunidenca o el desplegament de vigilància digital del Govern xinès. Els governs monitoritzen la ciutadania a través de la xarxa, alhora que les grans tecnològiques monetitzen les dades i l'atenció dels usuaris, tot integrant el contingut extrem i la desinformació en el seu model de negoci. Aquestes dinàmiques en línia tenen conseqüències tangibles en el món analògic, en impactar en la polarització dels usuaris i en la salut de la democràcia.

En el passat i en el present, a la UE li ha faltat interrogar-se sobre les limitacions del seu propi sistema democràtic. Quan la Unió va intentar exportar el seu model més enllà de les seves fronteres, mai es va plantejar per què la democràcia liberal a l'europea fructificava en comptats països més enllà del continent. Ara que es troba a la defensiva, la falta d'introspecció sobre el seu propi model fa que tots els esforços es concentrin majoritàriament en la protecció

del sistema i no a pensar com reformar-lo per fer-lo més atractiu, ja sigui al seu interior o per a la resta del món. A més, el context ha canviat: per protegir la democràcia a la UE és necessari respondre tant als fenòmens que ocorren *online* com als que s'esdevenen *offline*. I no solament això. També és necessari pensar com reinventar-la.

La democràcia és un model que ha demostrat que es pot promoure el creixement econòmic i el benestar social, sense que per això calgui renunciar als drets individuals i col·lectius. Així, durant tota la seva història, ha estat un fenomen dinàmic que ha integrat reformes i canvis a fi de poder respondre, de manera lliure i justa, als reptes del moment. La democràcia necessita protecció, però també adaptació i, fins i tot, reinvenició. Sense això, aquest model queda estancat, fossilitzat i més vulnerable davant desafiaments interns i xocs externs.

Amenaces online: l'ecosistema digital com a camp de batalla democràtic

El món virtual té un impacte directe en la realitat analògica de la democràcia. La Unió Europea ha detectat que la transició digital comporta riscos per a aquesta democràcia i que per poder defensar-la es fa necessària una sobirania tecnològica, que proveeixi la Unió de les capacitats materials i del poder econòmic i geopolític que calen per preservar-ne el model i els valors digitals. Actualment, la UE té una forta dependència de grans empreses tecnològiques, la majoria de les quals d'origen estatunidenc (Amazon, Alphabet, Meta, Microsoft, X o OpenAI), encara que també d'origen xinès (ByteDance, Alibaba i Deepseek).

Aquestes grans corporacions subministren la majoria de la infraestructura digital que sosté les nostres activitats en línia, ja sigui a través de plataformes de serveis virtuals o de centres de dades que ofereixen serveis al núvol. Gran quantitat de les dades de la ciutadania europea, encara que sovint són emmagatzemades en territori europeu, es troben, en última instància, sota control d'entitats no europees subjectes a jurisdiccions externes. En aquest sentit, la sobirania tecnològica europea està lluny de ser una realitat. A més, gràcies a aquesta infraestructura, les grans tecnològiques han creat un mercat d'intercanvi i generació de continguts virtuals basats en l'**«economia de l'atenció»**, edificada amb algorismes que prioritzen mostrar aquell contingut que manté connectat l'usuari durant més temps. D'aquesta manera, les empreses augmenten el seu benefici econòmic mitjançant l'extracció de dades o l'exposició a publicitat. Tanmateix, maximitzar el temps d'ús de l'usuari sol entrar en conflicte amb consideracions de caràcter polític, social i ètic. Per exemple, els algorismes de recomanació tendeixen a

afavorir el contingut extrem, ja que és capaç de generar descàrregues més grans de dopamina i provocar addicció. Una problemàtica relacionada amb aquest model de negoci és que afavoreix que la desinformació guanyi pes a les xarxes, la qual cosa pot comportar la radicalització de diferents grups socials. A més, aprofitant aquest model de negoci de les xarxes socials, tercers actors poden tractar d'interferir en processos electorals afavorint uns certs candidats, desprestigiant-ne uns altres o creant dubtes sobre la legitimitat del procés electoral (tal com ha passat en els casos recents de **Romania, Alemanya o Moldàvia**).

Per tal de respondre a aquestes externalitats negatives de les xarxes socials, la UE ha desenvolupat un entramat legislatiu compost per un seguit de regulacions, com són el Reglament general de protecció de dades (RGPD), la Llei de serveis digitals (DSA, per les seves sigles en anglès), la Llei de mercats digitals (DMA, per les seves sigles en anglès) i la Llei d'intel·ligència artificial (Llei d'IA o *AI Act*), amb l'objectiu de promoure la sobirania i els valors digitals europeus. Darrere d'aquesta lògica es troba la voluntat d'estendre *l'efecte Brussel·les a l'espai digital*, és a dir, la idea que les regulacions de la UE poden establir normes globals que protegeixin els drets digitals de la ciutadania, exigeixin responsabilitats a les plataformes tecnològiques i promoguin els estàndards europeus a escala global. Tanmateix, aquesta voluntat ha xocat en múltiples ocasions amb els interessos empresarials de les grans tecnològiques estatunidenques, que actualment tenen en Donald Trump un aliat en el **seu embat desregulador**. Al mateix temps, a la UE hi ha un debat intern sobre l'impacte de **la regulació en la competitivitat**, amb una Comissió Europea que ha moderat les seves ambicions davant dels **interessos de les tecnològiques**, tot apostant per **reduir** els nivells de regulació.

En aquest context, problemes estructurals com ara la falta de transparència dels gegants tecnològics, la resistència a la rendició de comptes o el desmantellament de mecanismes de moderació de continguts semblen estar cristal·litzant-se o agreujant-se. A totes aquestes problemàtiques se suma l'eclosió de la intel·ligència artificial (IA) en els darrers anys. La generació barata de continguts mitjançant els models de llenguatge grans (LLM, per les seves sigles en anglès) es combina amb la desinformació i la promoció de continguts radicals que ja existien en les últimes dècades. Mitjançant imatges, vídeos o àudios falsos —els anomenats *deepfakes*—, els actors desinformadors tenen noves i efectives eines per potenciar les seves activitats, afavorint així la capacitat d'interferència electoral i la creació de missatges personalitzats (*microtargeting*) per influir en la presa de decisions de-

mocràtiques. Gràcies a l'impacte emocional de la imatge i el so, **els deepfakes són més persuasius i difícils de desmentir** que la desinformació basada solament en text. A més, la IA permet generar missatges per crear interaccions irrealment entre votants i bots (programes automatitzats interactius), amb un potencial electoral disruptiu. A això se sumen les noves estratègies dels actors desinformadors per *enverinar* els resultats de cerques mitjançant bots d'IA. Per exemple, Rússia **ha generat** una gran quantitat de llocs web atapeïts de fets falsos amb l'objectiu que apareguin en les respostes dels bots d'IA, o perquè aquests llocs web siguin usats de manera inadvertida en l'entrenament de nous models d'intel·ligència artificial.

Davant aquestes amenaces tecnològiques i desinformatives, com pot respondre la UE de manera efectiva sense caure en la censura? D'una banda, una opció pot ser, no tant la regulació del contingut d'Internet, sinó **de la infraestructura que el fa possible**. Així, les disposicions posades en marxa per la DSA cerquen augmentar la

Problemes estructurals com ara la falta de transparència dels gegants tecnològics, la resistència a la rendició de comptes o el desmantellament de mecanismes de moderació de continguts semblen estar cristal·litzant-se o agreujant-se.

transparència dels algoritmes i les dades, amb l'objectiu que les plataformes assumeixin la seva responsabilitat en l'ecosistema informatiu digital. A més, l'alfabetització digital té un paper essencial com a eina per a l'enfortiment de la democràcia. Per això, la Directiva de serveis de comunicació audiovisual (DSCA) exigeix als estats membres de la UE que promoguin i adoptin mesures per desenvolupar les competències en alfabetització digital.

De l'altra, la independència i la viabilitat econòmica dels mitjans de comunicació és vital per tenir un periodisme de qualitat que ofereixi contingut contrastat. La UE busca protegir els seus periodistes per combatre les ingerències polítiques en les decisions editorials dels proveïdors de mitjans de comunicació, tant públics com privats, a més de protegir-ne les fonts per garantir la llibertat i el pluralisme dels mitjans que representen. El Reglament europeu sobre la llibertat dels mitjans de comunicació (*European Media Freedom Act*, EMFA) respon a aquesta necessitat, i s'hi pot sumar el Programa de resiliència dels mitjans de comunicació (*Media Resilience Programme*), dins l'última eina de la Comissió Europea per protegir la democràcia (*EU Democracy Shield*). Tanmateix, aquestes mesures reguladores poden ser insuficients davant l'impacte que la IA pot tenir en el model de negoci dels mitjans de comunicació. En un moment en què cada vegada augmenten més els usuaris que busquen

informació a través d'aplicacions d'IA —en comptes de fer-ho per canals informatius tradicionals o cercadors web— les fonts d'ingressos disminueixen en el sector periodístic, alhora que s'intensifiquen els cants de sirena en relació amb la substitució dels continguts produïts per humans per d'altres generats per IA.

Amenaces offline: polarització, extrema dreta, desconfiança i fatiga democràtica

Els mons digital i analògic actuen com a caixes de ressonància. Si el que succeeix *online* alimenta el que succeeix en la realitat física, el món analògic també té impacte en l'esfera digital, de manera que tots dos processos es retroalimenten. En aquest sentit, hi ha reptes que es poden considerar existencials per a la bona salut de les democràcies liberals: l'augment de la polarització, acompanyat del creixement, la consolidació i la normalització de l'extrema dreta; la desconfiança cap a l'entramat institucional que sosté el sistema democràtic, i una fatiga democràtica que facilita la transició cap a l'autoritarisme.

Si bé la polarització no ha estat causada per la radicalització dels partits tradicionals, són ells els que han jugat un paper legitimador de les posicions de l'extrema dreta.

La polarització està augmentant en les societats democràtiques occidentals, tant en la seva dimensió temàtica —és cada vegada més complicat trobar consensos— com afectiva —l'àmbit polític es divideix en trinxeres identitàries. Emanuele i Marino (2024) afirmen que la polarització ha augmentat a l'Europa Occidental i als Estats Units de manera significativa a partir de la primera dècada del segle XXI, especialment després de la crisi financera del 2008, i amb un votant mitjà desplaçant-se progressivament cap a la dreta, en contextos on el sistema de partits s'ha fragmentat i el vot és més volàtil. Aquests autors també conclouen que l'augment d'aquesta polarització a l'Europa Occidental no es deu a la radicalització dels partits tradicionals, sinó al canvi d'equilibri de poder entre partits tradicionals i nous partits amb posicions més radicals.

Existeixen dues derivades d'aquestes conclusions. D'una banda, la fragmentació del sistema de partits té un impacte en el bon funcionament de la democràcia: a més polarització, **menys rendició de comptes democràtica** i **més difícil és trobar solucions compartides** que siguin considerades legítimes per part de tota la societat —amb la qual cosa la democràcia s'afebleix a ulls dels seus ciutadans. De l'altra, si bé la polarització no ha estat causada per la radicalització dels partits tradi-

cionals, són ells els que han jugat un paper legitimador de les posicions de l'extrema dreta. L'ascens d'aquest radicalisme s'ha vist impulsat per un procés de **normalització i integració** dels seus discursos, idees i postulats en l'espai polític central de la majoria dels estats membres. És un **procés de mainstreaming** que opera en dues direccions: d'una banda, els partits d'extrema dreta intenten moderar la seva imatge per guanyar credibilitat i accedir al poder, i, de l'altra, els partits tradicionals adopten i legitimen moltes de les tesis dels extremismes, especialment a l'entorn de la immigració i de la identitat nacional. D'aquesta manera, mitjançant **coalicions** o suport parlamentari, els partits d'extrema dreta han guanyat pes electoral fins a ser presents en almenys un terç dels estats membres de la UE, entre ells, Bèlgica, Croàcia, Eslovàquia, Itàlia, Finlàndia, Hongria, la República Txeca o Suècia. Aquestes forces han capitalitzat el malestar derivat de les incerteses polítiques, socials i econòmiques actuals, posant el focus especialment en la qüestió migratòria. L'extrema dreta, en aquest sentit, es pot considerar una amenaça per a la democràcia, en tant que els seus **votants estan més inclinats cap a l'autoritarisme**.

Aquest ressorgiment de les preferències per l'autoritarisme es veu reflectit en diversos estudis. Per exemple, l'any 2024, una **enquesta** del Pew Research Center afirmava que el 31 % de les persones enquestades de més d'una vintena de països do-

naven suport a sistemes autoritaris. Les que es decantaven per solucions autoritàries eren més pròximes a la dreta ideològica, provenien de països de renda mitjana (sense que això suggereixi que no existeix el suport a opcions autoritàries en països de renda alta) i disposaven d'ingressos baixos. Segons una altra **enquesta** del mateix centre i del mateix any, un 59 % dels ciutadans consultats no estava satisfet amb el funcionament de la seva democràcia; un 74 % creia que als representants electes no els importava el que pensés la gent corrent; un 42 % afirmava que cap partit polític del seu país representava les seves opinions, i creixia en un 8 % respecte a l'any anterior la població favorable a donar suport a un govern amb un líder *fort*.

Paral·lelament, no sembla existir la confiança que un canvi sigui possible. En una **enquesta recent també del Pew Research**, un 69 % dels ciutadans dels 25 països analitzats creuen que el seu sistema polític necessita un canvi substancial. Quan es filtra per edat, la demanda de canvi s'accentua en la franja de 18 a 34 anys. En diversos països enquestats no hi ha confiança que el sistema sigui capaç de canalitzar el canvi necessari. Això és especialment rellevant si es té en compte que hi ha una correlació entre la població dels països que es declara «no satisfeta» amb la seva democràcia i la que no

percep l'economia positivament. La incredulitat de la ciutadania respecte la capacitat d'aquest sistema polític per reformar-se, amb canvis econòmics o d'una altra índole, es veu reflectida en el fet que la insatisfacció amb la democràcia s'ha incrementat 15 punts des del 2017, segons la mateixa enquesta; i és una tendència que pot anar a més.

Però no només hi ha descontentament amb la democràcia en general, sinó que existeix un malestar profund amb les institucions pròpies d'aquest sistema. Un **estudi publicat el 2025** al *British Journal of Political Science* adverteix que la confiança en les institucions representatives com són els parlaments, els governs i els partits polítics ha anat decreixent gradualment en països democràtics des del 1958 fins al 2019.

Aquestes enquestes reflecteixen un malestar profund amb el funcionament de la democràcia. D'una banda, la pèrdua de confiança en institucions com ara partits, governs o parlaments, indica que la democràcia representativa està forçant les costures del seu revestiment institucional. De l'altra, aquesta insatisfacció assenjala també la pèrdua gradual de l'autoritat moral que, en algun moment, va ostentar la democràcia liberal com a millor eina per resoldre els problemes de la humanitat, ja que, progressivament, la població que viu en règims democràtics sembla creure cada vegada menys en la seva capacitat per resoldre les preocupacions que la constrenyen.

Amb tot, enquestes com les del **Pew Research Center** i **Ipsos** revelen que encara hi ha una majoria que segueix preferint la democràcia com a millor alternativa, de manera que defensar-la continua sent tant una necessitat com una opció políticament rendible.

Què fer? Respostes davant l'erosió democràtica

En relació amb els dilemes presentats anteriorment, calen respostes que reforcin la democràcia europea davant els múltiples reptes que la qüestionen, tant en l'àmbit digital com en l'analògic.

Pel que fa al primer dels àmbits, el reforç dels drets digitals ha d'actuar en combinació amb la protecció dels espais democràtics. Un repte fonamental és com enfortir la competitivitat i la capacitat tecnològica europea, essencial per establir una major sobirania en aquesta matèria, alhora que es mantenen i es reforcen els drets digitals de la ciutadania, en un context de pressió tant de les grans empreses tecnològiques com dels Estats Units per reduir el poder regulador europeu. La UE ha d'evitar que els drets digitals guanyats desapareguin en favor d'una tec-

nocràcia tecnològica, però, al mateix temps, ha d'evitar també la complaença de creure que aquests drets digitals podran ser defensats sense una capacitat tecnològica material real. És necessari buscar un punt d'equilibri que mantingui el poder de l'*efecte Brussel·les*, alhora que es creen les infraestructures i els serveis digitals imprescindibles perquè aquest sigui viable. L'estratègia purament reguladora no és suficient per als temps actuals.

En aquest context, la UE també ha de defensar els seus espais democràtics davant d'interferències estrangeres que provenen, cada cop més, de múltiples fronts. A les campanyes de desinformació i interferència de rivals com Rússia o l'Iran i, en menor manera, la Xina, l'Índia o Israel, ara també s'hi sumen les executades pels Estats Units. L'actual Administració Trump, en col·laboració amb magnats digitals com ara Elon Musk, està duent a terme una estratègia de promoció de partits d'extrema dreta europeus i exercint una forta pressió per erosionar lleis en defensa dels drets digitals com la DSA. Darre-rament, en contextos electorals europeus s'han produït situacions on la maquinària de desinformació russa i els mecanismes d'interferència estatunidencs han donat suport als mateixos candidats, com en el cas de Romania o Alemanya. Respondre a aquesta ingerència provinent

La insatisfacció progressiva de la població assenjala la pèrdua gradual de l'autoritat moral que, en algun moment, va ostentar la democràcia liberal com a millor eina per resoldre els problemes de la humanitat.

de diversos fronts és fonamental, però no és tan fàcil, especialment en el cas dels Estats Units, ja que diversos actors de l'Europa Central i de l'Est prioritzen el suport militar estatunidenc per sobre d'aquests problemes d'interferència. A més, diverses economies de l'Europa Occidental consideren que adoptar una posició robusta davant Washington pot empitjorar les seves previsions econòmiques i la seva estabilitat política.

En l'àmbit analògic, és necessari reforçar les estructures institucionals que sustenten la democràcia, millorar la confiança ciutadana regenerant la connexió entre representants i representats, i millorar l'eficàcia del sistema democràtic. Així, davant l'eventualitat que més forces d'extrema dreta accedeixin gradualment al poder en diferents democràcies liberals, és imprescindible reforçar les estructures que les sustenten, des de l'estat de dret fins a la independència de les institucions. Les democràcies no desapareixen sobtadament, sinó que es van erosionant a poc a poc fins que col·lapsen. Per això, **alguns autors han suggerit** modernitzar els procediments legislatius per prevenir abusos i obstruccions governamentals; salvaguardar la independència judicial, i enfor-

tir la supervisió electoral i la rendició de comptes a fi de prevenir frau electoral i dubtes sobre els processos de votació. A més, existeix la necessitat de despolaritzar les societats democràtiques i tornar al marc mental on l'*altre* no és l'enemic al qual cal eliminar, sinó el rival amb el qual es competeix electoralment. Sota aquesta **lògica**, les diferències es resolen en tant que els rivals comparteixen un marc col·lectiu i l'objectiu de servir al bé comú. A aquest respecte, *solament* estan en desacord en el *com*, en el camí per arribar a aquest objectiu compartit.

Per millorar la confiança ciutadana, l'**Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic (OCDE)** ha desenvolupat els principis que defineixen els *governos oberts*: transparència, integritat, rendició de comptes i participació de les parts interessades (*stakeholders*) en suport de la democràcia, entre d'altres. Això significa que els representants democràtics s'han de regir per la *integritat* a l'hora d'exercir el seu càrrec, mentre que la *transparència* la *transparència* millora la rendició de comptes, tant de cara a la ciutadania com als mitjans de comunicació, ja que ambdós poden fiscalitzar millor les accions i les decisions dels representants públics. Pel

La democràcia europea no està condemnada al declivi, però amb protegir-se no n'hi haurà prou; caldrà reinventar-se.

que fa a la *participació de les parts interessades*, es tracta de la **incorporació d'elements de democràcia deliberativa**, és a dir, que les decisions siguin producte de discussions justes entre ciutadans, la qual cosa pot apuntalar la democràcia i tenir un **paper fonamental** per millorar-ne la qualitat i per consolidar el **compromís de governants i ciutadania respecte el sistema democràtic**. Altres mecanismes de participació ciutadana, com ara la **selecció aleatòria de ciutadans** per integrar processos decisoris, poden contribuir també a reforçar el vincle entre representant i representats, en incloure aquests darrers en la presa de decisions.

Finalment, la democràcia necessita reconnectar amb la ciutadania i reconèixer-ne les necessitats materials i immaterials. D'una banda, les necessitats materials obeeixen a qüestions de seguretat econòmica (***freedom from need***). Així, la democràcia ha de tornar a assegurar la igualtat d'oportunitats entre la ciutadania i corregir les desigualtats que tenen l'origen tant en la renda familiar com en la capacitat de les **grans fortunes i les multinacionals per evadir impostos** mitjançant les esclatxes del sistema —amb el beneplàcit d'alguns estats— i que li costa al món mig bilió de dòlars en impostos. De l'altra, les necessitats immaterials neixen de la **necessitat de reconeixement**. La democràcia ha de reconnectar amb aquell sector de la ciutadania que no se sent part del sistema i assegurar-ne la inclusió per enfortir i garantir, així, societats més cohesionades.

Protegir-se o reinventar-se

A curt termini, és imperiós protegir la democràcia. Ara bé, cal preguntar-se quin sistema s'està protegint i si, fent-ho, no s'està simplement protegint un *statu quo* que perpetua alguna cosa que ja no funciona. La narrativa de la protecció de la democràcia envia el senyal que qual-sevol canvi és pernicios, la qual cosa, davant la pressió a què està sotmesa impedeix que evolucioni i millori.

L'enquesta «**The system is broken**», d'Ipsos, revela una profunda desconfiança de la ciutadania respecte el sistema i les seves elits. Per exemple, a 29 dels 31 països estudiats, una majoria de la població considera que l'economia està manipulada per beneficiar els rics i els poderosos; a 23, s'opina que la societat està trencada, i un 64 % dels ciutadans enquestats creu que als partits polítics i a la classe política no els importa la gent corrent.

Davant aquesta tendència, la defensa de la democràcia no es pot presentar simplement com la continuïtat del que està establert. És necessari imaginar una transformació de la democràcia basant-se, per exemple, en

el marc **block, bridge & build**: bloquejar (*block*) les interferències i els atacs per protegir-se, però bastir ponts (*bridge*) amb els qui desconfien del sistema per no deixar ningú enrere i donar-los re-

coneixement amb la finalitat de respondre a les necessitats immaterials, i construir (*build*) una nova promesa democràtica inclusiva i creïble que sigui capaç de corregir les fallades sistèmiques.

Assenyalar Rússia o la Xina com a fonts principals de desinformació a penes té cost polític. En canvi, entendre que les interferències del futur poden venir dels Estats Units requereix canviar de mentalitat. Apuntar a l'extrema dreta i la polarització com els mals de la democràcia és confondre els símptomes amb les causes dels desafiaments democràtics. Comprendre que les causes estructurals requereixen canvis al cor del sistema no solament demanda reaccionar, sinó també planificar a llarg termini i promoure lideratges valents i compromesos amb aquest sistema. La democràcia europea no està condemnada al declivi, però amb protegir-se no n'hi haurà prou; caldrà reinventar-se.